

Список використаних джерел

1. Лекція Секретаря Пленуму ВС КЦС Луспеника Д. Д. в рамках Всеукраїнського вебінару «Здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану», організований Національною школою суддів України 13 травня 2022 року.

2. Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)» від 26.04.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1279852>

Науковий керівник: асистент Московчук Д. О.

Долгова Валерія Іллівна

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДІЇ СУДІ З ПІДГОТОВКИ СПРАВИ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Відповідно до ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК України) завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд та вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб та інтересів держави. Для того, щоб досягти ці завдання, цивільний процес складається з окремих стадій. Серед цих стадій, окреме місце займають дві стадії цивільного процесу відкриття провадження у справі та підготовчого провадження. Вони регламентовані розділом III, главою 2 та 3 ЦПК України. На цих двох стадіях дуже важливу роль приділяється судді, адже саме він вирішує питання: чи відповідають всі заявлені вимоги позивача цивільному процесуальному законодавству України, відкриває провадження у справі та призначає підготовче судове засідання.

Стадія відкриття провадження у справі – це перший етап цивільного процесу. Відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на судовий захист [1]. Ця норма Конституції знахо-

дить своє відображення в ст. 4 ЦПК України, де сказано, що кожна особа має право, в порядку ЦПК, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод та інтересів. Це право гарантується шляхом пред'явлення цивільного позову до суду першої інстанції, де вона приймається та реєструється та не пізніше наступного дня передається судді.

Основним змістом цієї стадії складають дії судді щодо перевірки до початку судового процесу заяви позивача на предмет дотримання установлених законом вимог. О. Бюлов назвав ці умови передумови права на звернення до суду. До них можна віднести: 1) підсудність справи, процесуальна здатність сторони та легітимацію представника; 2) наявність предмета судового розгляду; 3) дотримання правил оформлення позовної заяви та забезпечення судових витрат [2, с. 85].

Після того, як суддя отримає справу, то він одразу повинен перевірити, чи відповідають всі завчені вимоги законодавству та правильність сплати судового збору. У разі якщо буде встановлено, що позовна заява подана до суду без додержання вимог, які встановлені в ст.ст. 175 та 177 ЦПК України, то суддя протягом п'яти днів з дня надходження постановляє ухвалу про залишення такої заяви без руху. В ухвалі про залишення позовної заяви без руху суддя зазначає недоліки, які є в позовній заяві та яким способом вони повинні бути усунені, також зазначає строк та спосіб їх усунення. Якщо суддя постановляє ухвалу з підстав несплати судового збору, який встановлений законодавством, суддя в тій заяві зазначає точну суму судового збору, яку необхідно сплатити.

Коли будуть відсутні всі підстави для залишення позовної заяви без руху, відмови у відкритті провадження, то суддя відкриває провадження у справі протягом п'яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків.

Після того, як була постановлена ухвала про відкриття провадження, суддя повинен почати ознайомлюватися з матеріалами справи, дослідити докази, які були подані учасниками справи та застосувати підготовчі дії для своєчасного та обґрунтованого вирішення справи. Коли всі обставини справи будуть з'ясовані, будуть досліджені всі матеріали справи, починається наступна стадія цивільного процесу – це підготовче провадження.

Відповідно до ЦПК України, основними завданнями підготовчого провадження є: визначення остаточного предмета спору та визначен-

ня обставин справи; визначити, в якому порядку буде вирішена справа. Підготовче провадження починається з відкриття провадження у справі та повинно бути проведено протягом шістдесяти днів з дня відкриття.

Процесуальні дії, які складають зміст цієї стадії, вчиняються у підготовчому судовому засіданні. На даній стадії, суддя наділяється значними повноваженнями, виконує роль організатора та координує діяльність з підготовки справи. Тобто, можна сказати, що суддя – це керівник всієї процесуальної діяльності у цій стадії. Відповідно до ч. 3 ст. 189 ЦПК України «підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду» [3].

Діяльність судді на даній стадії можна охарактеризувати класифікацією дій, в залежності від напрямків діяльності судді та завданнями стадії підготовчого провадження. Також ще можна визначити такі класифікації дій судді: дії, які є обов'язковими для всіх категорій справ, та дії, які є обов'язковими для окремих категорій справ (їх ще можна назвати факультативними діями).

До обов'язкових обставин можна віднести такі дії судді з підготовки справи до судового розгляду: з'ясувати, чи відмовляється позивач від позову, чи визнає позов відповідач, чи бажають сторони укласти мирову угоду чи передати справу на розгляд до третейського суду. Також до таких дій можна віднести роз'яснення сторонам їх процесуальних прав та обов'язків. Для вирішення спору в суді суд має з'ясувати: чи відмовив позивач у позові, чи визнав позов відповідач, чи бажають сторони досягти мирової угоди чи передати справу на розгляд арбітражу. Ці процесуальні дії можуть здійснюватися лише в судовому порядку, а не формально; суд має вжити дієвих заходів для посередництва сторін у врегулюванні спорів до суду, зберігаючи об'єктивність та неупередженість. Зокрема, вони повинні пояснити сторонам можливість розгляду справ в третейському та процедури виконання рішень, характер та процедури кожної дії та її наслідки.

Також на даній стадії суддя повинен дослідити нормативно – правову базу, на яку він буде опиратися під час вирішення судової справи. Він повинен опиратися на предмет та підстави позову, також заперечень відповідача щодо позову, та інших обставин, що мають

значення для правильного вирішення справи та відповідність їх національному законодавству.

Також до повноважень судді слід віднести доказову діяльність учасників справи, визначати об'єкт доказування, роз'яснювати сторонам хто відповідальний за надання доказів по обставинам справи. Під час підготовки суддя приймає рішення про виклик свідків; призначає експерта та роз'яснює право ставити запитання та висловлювати висновки експерта; вирішує процес участі експерта в консультаціях; на вимогу учасники справи чи їх представників витребувати докази; провести огляд документальних і речових доказів на місці з повідомленням сторін; видавати судові накази; досліджувати представлені докази на предмет їх належності та допустимості; вживати заходів для надання доказів.

Отже, можна зробити висновок, що в залежності від категорії справи, інших особливостей, суддею можуть здійснюватися й інші дії з підготовки справи до судового розгляду. Деякі з них є обов'язковими для здійснення, а деякі є його правом і суддя може їх застосовувати на власне переконання.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 90
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV, в поточній редакції від 06.04.2022, Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. №40-41. 42, ст.4922 База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Шкорупеев Д. А. Дисертація процесуальний порядок розгляду справ про стягнення аліментів у цивільному судочинстві. Одеса. .90

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Апалькова І. С.